Aalto University
School of Business

Talousmatematiikan perusteet: Luento 2

Lukujonot
Sarjat
Sovelluksia korkolaskentaan

Lukujonoista

Miten jatkaisit seuraavia lukujonoja?

1, 3, 5, 7,…

1, 2, 4, 8,…

1, 3, 9, 27,…

1, 1, 2, 3, 5, 8,…

Lukujonoista

- ❑ *Lukujonoilla* voidaan kuvata monien taloudellisten ilmiöiden systemaattista kehittymistä.

- ❑ Esim. 20 000 € sijoitus 5% vuosikorolla voidaan esittää lukujonona

$$\underset{\text{1. v. alussa}}{20\,000}, \underset{\text{2. v. alussa}}{20\,000 \cdot 1.05}, \underset{\text{3. v. alussa}}{20\,000 \cdot 1.05^2}, \cdots, \underset{n\text{. v. alussa}}{20\,000 \cdot 1.05^{n-1}}$$

- ❑ Lukujono on päättyvä tai päättymätön jono reaalilukuja $a_1, a_2, \dots, a_n$, joita sanotaan jonon *termeiksi*.

- ❑ Joskus lukujono voidaan esittää *sääntönä* (a_n)

- ❑ Esim. Edellä $(a_n) = 20\,000 \cdot 1.05^{n-1}$.

Aritmeettinen jono

- Jos lukujonon peräkkäisten termien **absoluuttiset erot** ovat yhtä suuria, jonoa kutsutaan ***aritmeettiseksi:***

$$a_{n+1} - a_n = d \qquad \forall n = 1,2, \ldots$$

- Esim. Opiskelija HH saa kotoa muuttaessaan 2000 € ja sen jälkeen kuukausittain 500 €. Kertynyttä rahamäärää kuvaa artimeettinen jono

1. kk alussa	2. kk alussa	3. kk alussa		*n.* kk alussa
2000,	2000+500,	2000+2·500,	… ,	2000+(*n*-1) ·500
a_1	a_2	a_3		a_n

- Edellä $a_{n+1} - a_n = 2000 + n \cdot 500 - 2000 - (n-1) \cdot 500 = 500 = d$

- Aritmeettinen jono voidaan esittää sääntönä $(a_n) = a_1 + (n-1)d$

Aritmeettinen jono: Esimerkki

- 10 000 € lainan vuosikorko on 16% ja sitä lyhennetään 500 € puolivuosittain
  - 20 kpl lyhennyksiä
  - Puolen vuoden korko 16%/2=8%
- Maksettavan 1., 2., 3., ja *n*. koron suuruutta kuvaa jono

Lyhennys	1	2	3	…	n	…	20
Pääoma	10000€ = 20·500€	9500€ = 19·500€	9000€ = 18·500€	…	10000€- (n-1)·500€	…	1·500€
Korko	0.08·(20·500€) =800€ =20·40€	0.08·(19·500€) =760€ =19·40€	0.08·(18·500€) =720€ =18·40€	…	800€- (n-1)·40€	…	0.08·500€ =40€

- Jono on aritmeettinen: $(a_n) = 800€ - 40€ \cdot (n-1)$

→ $a_1 = 800€$ ja $d = -40€$.

Geometrinen jono

- Esim. 20 000 € sijoitus 5% vuosikorolla voidaan esittää lukujonona

$$\underset{a_1}{\overset{\text{1. v. alussa}}{20\,000}},\ \underset{a_2}{\overset{\text{2. v. alussa}}{20\,000 \cdot 1.05}},\ \underset{a_3}{\overset{\text{3. v. alussa}}{20\,000 \cdot 1.05^2}}, \cdots, \underset{a_n}{\overset{n\text{. v. alussa}}{20\,000 \cdot 1.05^{n-1}}}$$

- Lukujono ei ole aritmeettinen, sillä

$$a_{n+1} - a_n = 20\,000 \cdot (1.05^n - 1.05^{n-1}) \neq \text{vakio}$$

- Sen sijaan

$$\frac{a_{n+1}}{a_n} = \frac{20\,000 \cdot 1.05^n}{20\,000 \cdot 1.05^{n-1}} = 1.05 = \text{vakio}$$

- Jos lukujonon peräkkäisten termien **suhteelliset erot** ovat yhtä suuria, jonoa kutsutaan ***geometriseksi***

$$\frac{a_{n+1}}{a_n} = q \qquad \forall n = 1,2, \ldots$$

- Geometrinen jono voidaan esittää sääntönä $(a_n) = a_1 q^{n-1}$

Geometrinen jono: Esimerkki

- 60 000 € hintaisen auton arvon arvellaan vähenevän aina 20% edellisen vuoden arvosta. Kunkin vuoden alussa jäljellä olevaa arvoa kuvaa jono:

$$\underset{a_1}{\overset{\text{1. v. alussa}}{60\ 000}}, \underset{a_2}{\overset{\text{2. v. alussa}}{60\ 000 \cdot 0.8}}, \underset{a_3}{\overset{\text{3. v. alussa}}{60\ 000 \cdot 0.8^2}}, \cdots, \underset{a_n}{\overset{n\text{. v. alussa}}{60\ 000 \cdot 0.8^{n-1}}}$$

- Jono on geometrinen: $a_1 = 60\ 000€$ ja $q = 0.8$.

Aritmeettinen vs. geometrinen jono

- Aritmeettinen jono kuvaa lineaarista muutosta

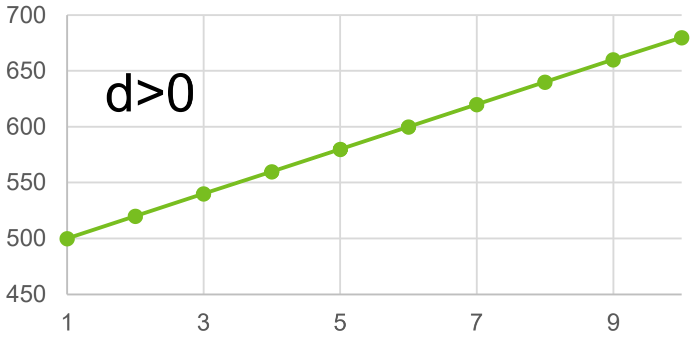

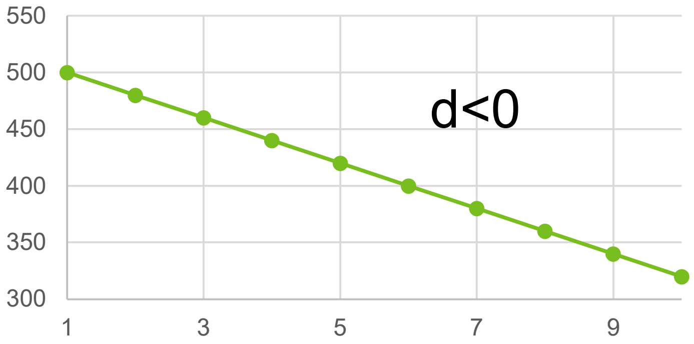

- Geometrinen jono kuvaa eksponentiaalista muutosta

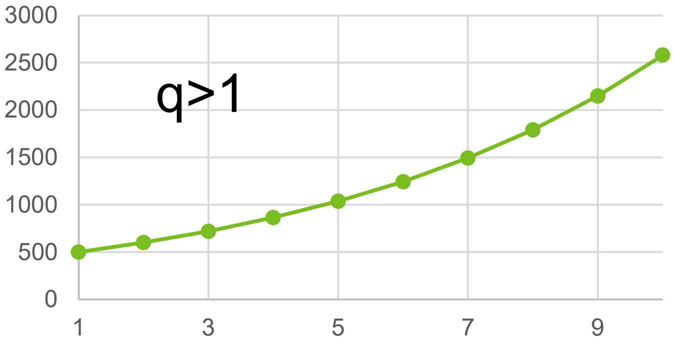

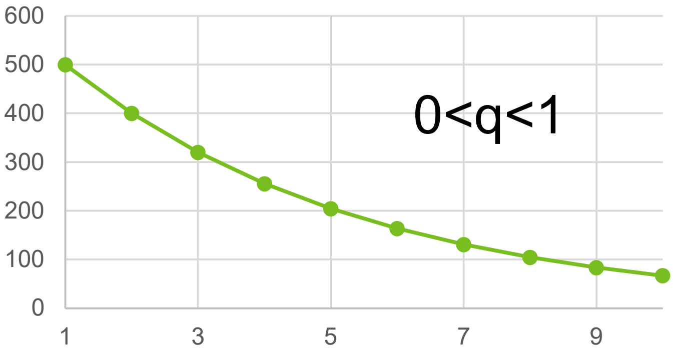

Lauri Viitasaari (pohjaa Eeva Vilkkumaan ja Juha Heikkilän materiaaleihin)

Taukojumppa

Moottoriveneen hinta uutena on 150 000 €. Arvo alenee 20% vuodessa. Mikä on moottoriveneen arvo 3 vuoden kuluttua (eli 4. vuoden alussa)?

1. 60 000 €
2. 76 800 €
3. 86 806 €

Muita esimerkkejä lukujonoista

- $a_1 = a_2 = 1, \;\; a_n = a_{n-2} + a_{n-1} \;\; \forall n \geq 3$ (Fibonaccin jono)

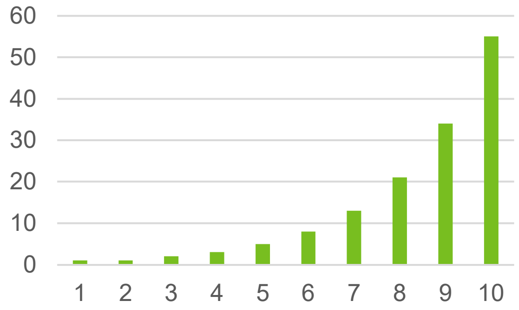

- $a_n = \left(1 + \frac{1}{n}\right)^n$

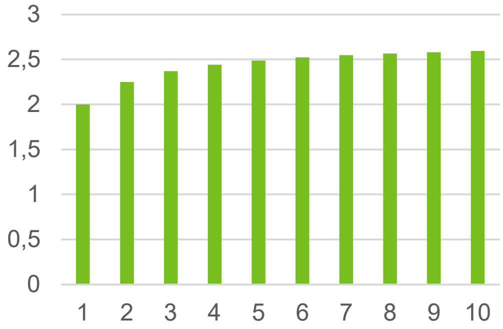

- $a_1 = 1, a_2 = -1, a_n = a_{n-2} \forall n \geq 3$

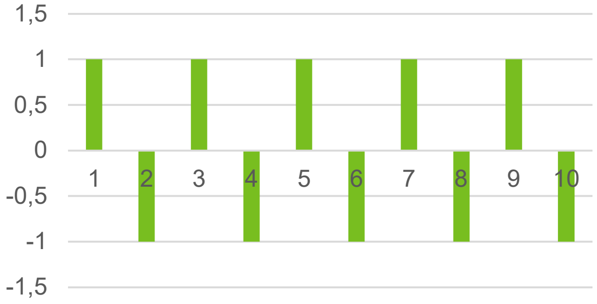

Lukujonon suppeneminen

- ☐ Lukujono suppenee, jos sen termit a_n lähestyvät jotakin äärellistä lukua $a \in (-\infty, \infty)$, kun $n \to \infty$.
  - Esim. Geometrisen lukujonon termi $a_n = a_1 q^{n-1} \to 0$, jos $|q| < 1$.
  - Esim. Termi $a_n = \left(1 + \frac{1}{n}\right)^n \to e$.

- ☐ Jos lukujono ei suppene, se hajaantuu
  - Termi a_n ei lähesty mitään arvoa (esim. Jono 1, -1, 1,-1…)
  - Termi a_n lähestyy ääretöntä / miinus ääretöntä
    - ○ *Aritmeettinen jono, kun* $d \neq 0$
    - ○ *Geometrinen jono, kun* $|q| > 1$
    - ○ *Fibonaccin jono*

Lukujonon suppeneminen

- ☐ Opiskelijan HH kerryttämä rahamäärä *n*. kuussa on $a_n = 2000€ + (n-1)500€$
  - – $a_n \to \infty$, kun $n \to \infty$.
  - → Opiskelijan kerryttämä rahamäärä hajaantuu.
  - – Mitä tämä tarkoittaisi käytännössä?

- ☐ Alun perin 60 000 € arvoisen auton hinta vuoden *n* alussa on $a_n = 60\,000 \cdot 0.8^{n-1}$
  - – $a_n \to 0$, kun $n \to \infty$
  - – Auton arvo suppenee.
  - – Mitä tämä tarkoittaa käytännössä?

Yhteenveto lukujonoista

- Lukujono on päättyvä tai päättymätön jono reaalilukuja $a_1, a_2, \ldots, a_n$, joita sanotaan jonon *termeiksi*.

- Erikoistapauksia
  - Aritmeettisen jonon peräkkäisten termien erotus on vakio: $a_{n+1} - a_n = d$
  - Geometrisen jonon peräkkäisten termien suhde on vakio: $\frac{a_{n+1}}{a_n} = q$

- Joissakin erikoistapauksissa jonon kaikki termit voidaan esittää kompaktissa muodossa
  - Aritmeettinen jono: $(a_n) = a_1 + (n-1)d$
  - Geometrinen jono: $(a_n) = a_1 q^{n-1}$

- Lukujono *suppenee*, jos sen termit lähestyvät jotakin äärellistä raja-arvoa

Sarjat

- Esim. Opiskelija X ottaa pankista puolivuosittain lainaksi 3000 € vuosikorolla 4%. Lainaa ei lyhennetä opiskeluaikana, mutta kertyneen lainapääoman korko maksetaan puolivuosittain.

- Maksettavat korot muodostavat aritmeettisen jonon:

$$0.02 \cdot 3000, 0.02 \cdot (2 \cdot 3000), 0.02 \cdot (3 \cdot 3000), \ldots = 60,120,180, \ldots$$

  eli jonon $(a_n) = 60n$ $(= 60 + 60(n-1))$

- Korkojen kokonaismäärä vuosipuoliskoon *n* mennessä:

$$s_n = a_1 + \cdots + a_n = \sum_{i=1}^{n} a_i = \sum_{i=1}^{n} 60i$$

- Termit $s_1 = 60, s_2 = 60 + 120, \ldots, s_n = 60 + 120 + \cdots + n \cdot 60$ muodostavat uuden lukujonon $(s_n) = \sum_{i=1}^{n} 60i$

Sarjat

- Uutta jonoa $(s_n) = \sum_{i=1}^{n} a_i$ sanotaan lukujonosta (a_n) muodostetuksi **sarjaksi**

- Lauseketta $a_1 + a_2 + \cdots = \sum_{i=1}^{\infty} a_i$ sanotaan **sarjan summaksi**

- Jonon (s_n) termi $s_n = \sum_{i=1}^{n} a_i$ on **sarjan *n*. osasumma**

- Aritmeettisesta jonosta muodostettua sarjaa sanotaan **aritmeettiseksi sarjaksi**
- Geometrisesta jonosta muodostettua sarjaa sanotaan **geometriseksi sarjaksi**

Aritmeettinen sarja

Esim. Opiskelija lainaa puolivuosittain 3000€ 4 % vuosikorolla ja maksaa aina samalla kertyneen lainan koron. Korot muodostavat aritmeettisen jonon $(a_n) = 60n$.

Korkoja maksetaan yhteensä:

$$s_{14} = 60€ + 120€ + \cdots + 840€$$

- Osasumma s_{14} voidaan laskea helposti:
  - Listataan korot uudelleen käänteisessä järjestyksessä
  - Summataan saman rivin korot keskenään:
    $$60n + 60(15 - n) = 60 \cdot 15 = 900€ \; \forall n.$$
  - Lasketaan osasumma kaavalla

$$2s_{14} = 14 \cdot 900€ \Leftrightarrow$$

$$s_{14} = \frac{14 \cdot 900€}{2} = 6300€.$$

Erä (n)	Korko (60n)	Erä (15-n)	Korko (60(15-n))	Summa
1	60	14	840	900
2	120	13	780	900
3	180	12	720	900
4	240	11	660	900
5	300	10	600	900
6	360	9	540	900
7	420	8	480	900
8	480	7	420	900
9	540	6	360	900
10	600	5	300	900
11	660	4	240	900
12	720	3	180	900
13	780	2	120	900
14	840	1	60	900
Summa	s_{14}	**Summa**	s_{14}	$2 \cdot s_{14}$

Aritmeettinen sarja

- Yleisesti aritmeettisen sarjan *n*. osasumma saadaan kaavalla

$$s_n = \frac{n(a_1 + a_n)}{2} = na_1 + \frac{n(n-1)d}{2}$$

- Perustelu:

$$\begin{array}{lllll} & s_n = a_1 + & a_2 + \cdots & + a_{n-1} + & a_n \\ + & s_n = a_n + & a_{n-1} + \cdots & + a_2 + & a_1 \\ \hline \end{array}$$

$$2s_n = (a_1 + a_n) + (a_2 + \quad a_{n-1}) + \cdots + (a_{n-1} + \quad a_2) + \quad (a_n + a_1)$$

$$2s_n = (a_1 + a_n) + (a_1 + \cancel{d} + a_n - \cancel{d}) + \cdots + (a_n - \cancel{d} + a_1 + \cancel{d}) + (a_n + a_1)$$

$$2s_n = n(a_1 + a_n) = n(a_1 + a_1 + (n-1)d) = 2na_1 + n(n-1)d$$

Artimeettinen sarja

Esim. Ekonomisti E alkaa kuntoilla vuoden alussa. 1. viikolla hän harjoittelee 120 min ja lisää aikaa joka viikko 5 min. Paljonko E harjoittelee koko vuoden (52 viikkoa) aikana?

$$s_n = na_1 + \frac{n(n-1)d}{2} \Rightarrow$$

$$s_{52} = 52 \cdot 120 \text{ min} + \frac{52 \cdot (52-1) \cdot 5\text{min}}{2}$$
$$= 12\,870 \text{ min} = 214.5 \text{ h}$$

Taukojumppa

Erään koripallosarjan runkosarjassa on 82 peliä. Sentteri Sentunen pelaa runkosarjan ensimmäisessä pelissä 40 minuuttia, minkä jälkeen hänen peliaikansa vähenee 20 s / peli. Kuinka monta minuuttia Sentunen pelaa runkosarjapelissä keskimäärin?

1. 20.5
2. 26.5
3. 29.5

Geometrinen sarja

Esim. Yritys sitoutuu maksamaan aiheuttamastaan haitasta vuosittain korvauksen, joka on 1. vuonna 5000€ ja sitä seuraavina vuosina 5000€ 4% vuosittaisella inflaatiokorjauksella.

1. Kuinka suuri tulee olemaan korvauksen vuosittainen (nimellis-)arvo 1., 2., 3., ja n. vuonna?
2. Entä maksettujen korvausten yhteenlaskettu määrä?

Vuosittaiset korvaukset muodostavat geometrisen jonon:

$5000, 5000 \cdot 1.04, 5000 \cdot 1.04^2, \dots, 5000 \cdot 1.04^{n-1}$

Kumulatiiviset korvausmäärät muodostavat geometrisen sarjan:

$s_1 = 5000$

$s_2 = 5000 + 5000 \cdot 1.04$

$s_3 = 5000 + 5000 \cdot 1.04 + 5000 \cdot 1.04^2$

$s_n = 5000 + 5000 \cdot 1.04 + 5000 \cdot 1.04^2 + \cdots + 5000 \cdot 1.04^{n-1}$

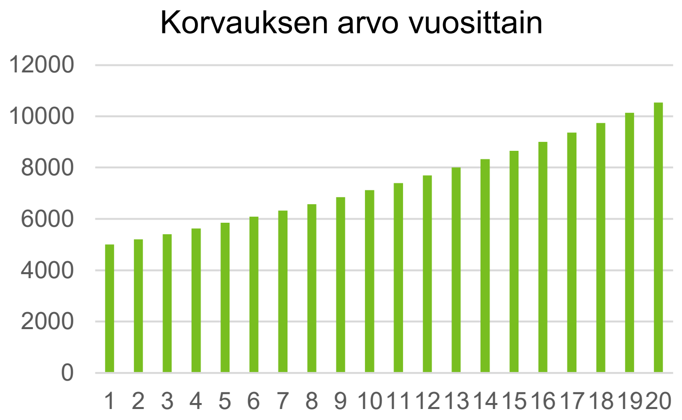

Lauri Viitasaari (pohjaa Eeva Vilkkumaan ja Juha Heikkilän materiaaleihin)

Geometrinen sarja

Osasummien laskemiseksi voidaan johtaa kätevä kaava:

$$
\begin{aligned}
s_n &= 5000 + 5000 \cdot 1.04 + 5000 \cdot 1.04^2 + \cdots + 5000 \cdot 1.04^{n-1} \\
&= 5000 + 1.04 \cdot \underbrace{(5000 + 5000 \cdot 1.04 + \cdots + 5000 \cdot 1.04^{n-2})}_{= s_{n-1}}
\end{aligned}
$$

$$
\begin{aligned}
s_n &= 5000 + 1.04 s_{n-1} \\
&= 5000 + 1.04(s_n - 5000 \cdot 1.04^{n-1})
\end{aligned}
$$

(Koska $s_n = s_{n-1} + a_n = s_{n-1} + 5000 \cdot 1.04^{n-1}$)

$$(1.04 - 1)s_n = (1.04^n - 1)5000$$

$$s_n = \frac{(1.04^n - 1)5000}{(1.04 - 1)}$$

Esim. 15 vuodessa yritys maksaa yhteensä $\frac{(1.04^{15} - 1)5000}{(1.04 - 1)} = 100117.94€$ korvauksia.

Geometrinen sarja

- ☐ Yleisesti geometrisen sarjan *n*. osasumma saadaan kaavalla

$$s_n = \frac{(q^n - 1)a_1}{(q-1)} = \frac{(1-q^n)a_1}{(1-q)}$$

- ☐ Perustelu kuten edellä:

$$s_n = a_1 + a_1 q + a_1 q^2 + \cdots + a_1 q^{n-1}$$
$$= a_1 + q\underbrace{(a_1 + a_1 q + \cdots + a_1 q^{n-2})}_{= s_{n-1}}$$

$$s_n = a_1 + q s_{n-1}$$
$$= a_1 + q(s_n - a_1 q^{n-1})$$

(Koska $s_n = s_{n-1} + a_n = s_{n-1} + a_1 q^{n-1}$)

$$(q-1)s_n = (q^n - 1)a_1$$

$$s_n = \frac{(q^n - 1)a_1}{(q-1)}$$

Taukojumppa

Pirjo ja Pena osallistuvat tammikuun vegaanihaasteeseen. Lisämotivaation aikaansaamiseksi he sopivat, että ensin eläinkunnan tuotteisiin sortunut joutuu maksamaan toiselle ensin 100€ ja seuraavan 9 vuoden ajan aina 80% edellisvuoden summasta. Kuinka paljon maksettavaa kertyisi yhteensä?

1. 416 €
2. 433 €
3. 446 €

Sarjan suppeneminen

- ❑ Sarja suppenee, jos sen osasummien jono (s_n) lähestyy jotain äärellistä raja-arvoa *s*: $\lim_{n\to\infty} s_n = s$.
- ❑ Raja-arvoa s kutsutaan **sarjan summaksi**.

- ❑ Esim. Henkilö vuokraa tontin. Vuorkasopimus on “ikuinen” ja vuokrasta sovitaan, että se on 1. vuonna 2000€ ja pienenee sen jälkeen vuosittain 10%. Kuinka suuri on maksettavien vuokrien kokonaismäärä 5, 10, 50, 100, 200 vuoden kuluttua?

- ❑ Ratkaisu: Vuosivuokrat muodostavat geometrisen jonon $(a_n) = 2000 \cdot 0.9^{n-1}$. Vuokrakertymä vuonna *n:* $s_n = \frac{(1-q^n)a_1}{(1-q)} = \frac{(1-0.9^n)2000}{0.1}$.

- ❑ Osasummien jono lähestyy 20 000 euroa → sarja suppenee ja sen summa on 20 000 €.

Vuosi	Vuokra	Kertymä
1	2000	2000
5	1312.2	8190
10	774.841	13026
50	11.45283	19897
100	0.059025	19999
200	1.57E-06	20000

Sarjan suppeneminen

- Jos sarja ei suppene, se **hajaantuu**.

- Jotta sarja $a_1 + a_2 + \cdots$ suppenisi, on termeistä a_n tultava “merkityksettömän pieniä”, kun n kasvaa.

- Välttämätön ehto suppenemiselle onkin $\lim_{n\to\infty} a_n = 0$.
  - Esim. Edellä $\lim_{n\to\infty} 2000 \cdot 0.9^{n-1} = 0$.

- Tämä ehto ei kuitenkaan ole riittävä!
  - Esim. Lukujonosta $(a_n) = \frac{1}{\sqrt{n}}$ muodostettu *harmoninen sarja* hajaantuu, vaikka $\lim_{n\to\infty} \frac{1}{\sqrt{n}} = 0$.
  - Syy: termit a_n eivät mene nollaan tarpeeksi nopeasti

$(a_n) = \frac{1}{\sqrt{n}}$

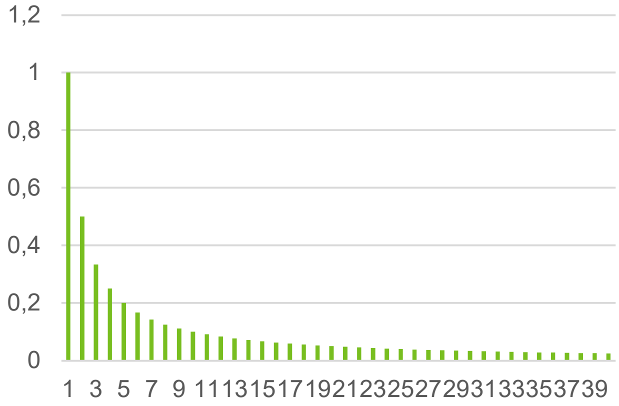

$(s_n) = \sum_{i=1}^{n} \frac{1}{\sqrt{i}}$

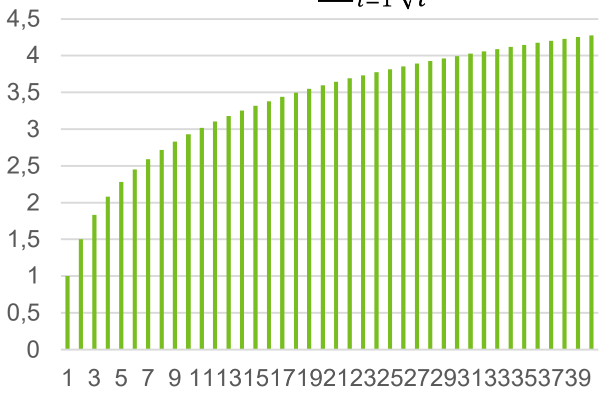

Geometrisen sarjan suppeneminen

- Voidaan osoittaa, että geometrinen sarja suppenee täsmälleen silloin, kun $|q| < 1$.

- Tällöin sarjan summa

$$s = \lim_{n\to\infty} s_n = \lim_{n\to\infty} \frac{(1-q^n)a_1}{(1-q)} = \frac{a_1}{(1-q)}.$$

- (Jatkoa ikuisen vuokrasopimuksen esimerkkiin.) Vuosivuokrat muodostavat geometrisen jonon $(a_n) = 2000 \cdot 0.9^{n-1}$. Koska $|0.9| < 1$, vuokrakertymää kuvaava sarja suppenee. Ikuisen vuokrasopimuksen aikana vuokrakertymä on $\frac{2000}{(1-0.9)} = 20\,000$ €.

Taukojumppa

Pirjo ja Pena korottavat tammikuun vegaanihaasteen panoksia ja sopivat, että ensin eläinkunnan tuotteisiin sortunut joutuu maksamaan toiselle 100€ ja seuraavina vuosina aina 80% edellisvuoden summasta jatkuen “ikuisesti”. Kuinka paljon maksettavaa kertyisi yhteensä?

1. 500€,
2. 800€,
3. Äärettömästi.

Yhteenveto sarjoista

- ❑ Lukujonosta (a_n) muodostettujen osasummien $s_n = \sum_{i=1}^{n} a_i$ jonoa (s_n) sanotaan sarjaksi.
  - Aritmeettinen sarja: $s_n = \frac{n(a_1+a_n)}{2} = na_1 + \frac{n(n-1)d}{2}$,
  - Geometrinen sarja: $s_n = \frac{(q^n-1)a_1}{(q-1)} = \frac{(1-q^n)a_1}{(1-q)}$.
- ❑ Sarja suppenee, jos sen termit lähestyvät jotain äärellistä raja-arvoa *s*: $\lim_{n\to\infty} s_n = s$.
  - Raja-arvoa s sanotaan sarjan summaksi.
- ❑ Geometrinen sarja suppenee jos ja vain jos $|q| < 1$, jolloin sarjan summa $s = \frac{a_1}{(1-q)}$.

Aalto University
School of Business

Lauri Viitasaari (pohjaa Eeva Vilkkumaan ja Juha Heikkilän materiaaleihin)

Sovelluksia korkolaskentaan

Esimerkki 1: Opiskelija lainaa puolivuosittain 3000€ 4% vuosikorolla ja maksaa aina samalla kertyneen lainan koron. Lainatun pääoman hän maksaa takaisin seitsemän vuoden opintojen päätyttyä. Kuinka paljon maksettavaa kertyy kaikkiaan?

- Maksettava lainapääoma: $14 \cdot 3000€ = 42\,000€$.
- Korot muodostavat aritmeettisen jonon $(a_n) = 60 + 60(n-1) \rightarrow s_{14} = 14 \cdot 60 + \frac{14(14-1)60}{2} = 6300€$
- Maksettavaa yhteensä: $42\,000€ + 6\,300€ = 48\,300€$.

Vuosipuolikas	Laina	Korot
1	$3000€$	$0.02 \cdot 3000€ = 60€$
2	$3000€$	$0.02 \cdot 6000€ = 120€$
3	$3000€$	$0.02 \cdot 9000€ = 180€$
…	…	…
14	$3000€$	$0.02 \cdot 14 \cdot 3000€ = 840€$
Summa	$14 \cdot 3000€ = 42\,000€$	$6300€$

Sovelluksia korkolaskentaan

Esimerkki 2: Entä jos opiskelija maksaa koko summan (lainan ja korot) vasta opintojen päätyttyä?

- n. vuosipuolikasta ennen opintojen päättymistä otetun lainan arvo opintojen päättymishetkellä: $3000 \cdot 1.02^n$
- Maksettava summa on tällöin geometrisen sarjan osasumma $s_{14} = \sum_{i=1}^{14} 3000 \cdot 1.02^i = \sum_{i=1}^{14} 3000 \cdot 1.02 \cdot 1.02^{i-1} = \frac{3000\cdot\ \ .02\cdot(1.02^{14}-1)}{1.02-1} = 48\,880.25€.$
- Korkojen osuus: $48\,880.25€ - 42\,000€ = 6\,880.25€.$

Vuosipuolikas	Laina + korkokertymä
14	$1.02 \cdot 3000€$
13	$1.02^2 \cdot 3000€$
12	$1.02^3 \cdot 3000€$
…	…
1	$1.02^{14} \cdot 3000€$

Annuiteettimenetelmä

- Joissakin tapauksissa lainan hoitomaksu (sisältäen lyhennyksen ja korot) suoritetaan *tasaerinä*
- Tätä tasaerää kutsutaan *annuiteetiksi*

- Esim. Opiskelija X:llä on velkaa 60 000 € (=K). Pankin kanssa sovitaan, että
  - Laina maksetaan takaisin kuukausittain 20 vuodessa,
  - Vuosikorko on 3.6% ja
  - Joka kuukausi pankille maksetaan saman suuruinen erä b€.
- Kuinka suuri on erä b (=annuiteetti)?

Annuiteettimenetelmä

- ☐ Eriä on $20 \cdot 12 = 240$ kpl (=n)
- ☐ Korkotekijä kuukautta kohden on $r = \left(1 + \frac{3.6/12}{100}\right) = 1.003.$

Kk	Jäljellä oleva velka
1.	$1.003 \cdot 60\,000 - b$
2.	$1.003 \cdot (1.003 \cdot 60\,000 - b) - b = 1.003^2 \cdot 60\,000 - b(1.003 + 1)$
3.	$1.003 \cdot (1.003^2 \cdot 60\,000 - 1.003b - b\ ) - b = 1.003^3 \cdot 60\,000 - b(1.003^2 + 1.003 + 1)$
…	…
n.	$1.003^n \cdot 60\,000 - b\underbrace{(1.003^{n-1} + 1.003^{n-2} + \cdots + 1.003 + 1)}$

Geometrisen sarjan osasumma s_n: $a_1 = 1, q = r = 1.003$

Annuiteettimenetelmä

- 20 vuoden kuluttua maksetaan viimeinen erä, jolloin jäljellä oleva velka:

$$1.003^{240}\cdot 60\ 000 - b(1.003^{239} + 1.003^{238} + \cdots + 1.003 + 1) = 0 \Leftrightarrow$$

$$1.003^{240}\cdot 60\ 000 - b\,\frac{(1.003^{240}-1)}{1.003-1} = 0 \Leftrightarrow$$

$$b = \frac{1.003^{240}\cdot 6\quad 000(1.003-1)}{(1.003^{240}-1)} \approx 351.07€/\mathrm{kk}$$

- Korkokustannukset ovat $240\cdot 351.07€ - 60\ 000€ = 24\ 256.80\ €$.

Annuiteettimenetelmä

- ☐ Yleisesti:

$$b = \frac{r^n \cdot K(r-1)}{(r^n-1)},$$

missä K = lainasumma, r = korkotekijä, n = maksuerien määrä.

- ☐ Esim. Kuinka suuri on maksuerän suuruus, kun 60 000 € laina (K = 60 000) maksetaan puolivuosittain annuiteettiperiaatteella 20 vuodessa (n = 40) ja vuosikorko on 3.6% (r = 1.018)?

$$b = \frac{1.018^{40} \cdot 60000(1.018-1)}{(1.018^{40}-1)} = 2117.145.$$

Korkokulut ovat tällöin $40 \cdot 2117.145\text{ €} - 60000\text{ €} = 24\,686$€.

Annuiteettimenetelmä

- Esim. Kuinka suuret ovat korkokulut, jos pääoman lyhennykset ovat yhtä suuria?
  - Lainaa lyhennetään $\frac{60000€}{40} = 1500€$ puolivuosittain

Vuosipuolikas	Maksettavat korot
1.	$0.018 \cdot 60\,000 = 0.018 \cdot 40 \cdot 1500 = 40 \cdot 27$
2.	$0.018 \cdot 58\,500 = 0.018 \cdot 39 \cdot 1500 = 39 \cdot 27$
3.	$0.018 \cdot 57\,000 = 0.018 \cdot 38 \cdot 1500 = 38 \cdot 27$
…	…
40.	$0.018 \cdot 1500 = 1 \cdot 27$

Aritmeettisen sarjan osasumma s_n:
$a_1 = 27, d = 27$

$$s_{40} = \frac{40(0.018 \cdot 60\,000 + 0.018 \cdot 1500)}{2} = 40 \cdot 27 + \frac{40 \cdot (40-1) \cdot 27}{2} = 22\,140\text{ €}$$

Taukojumppa

- ☐ Meiju lainaa pankista 10 000 €, jonka hän sopii maksavansa takaisin vuosittaisina tasaerinä 10 vuodessa. Mikä on vuosittaisen tasaerän suuruus, kun vuosikorko on 5%?

1. 1050 €
2. 1295 €
3. 1629 €

Yhteenveto sovelluksista

- Sarjoilla on monenlaisia taloudellisia sovelluksia
  - Kassavirta-analyysi
  - Sijoitusten/lainojen nykyarvojen laskeminen

- Esim. Annuiteettiperiaatteella myönneyt lainan maksuerän b laskemisessa voidaan hyödyntää geometrisen sarjan ominaisuuksia:

$$b = \frac{r^n \cdot K(r-1)}{(r^n - 1)}$$

- Sarjoja käytetään myös monimutkaisten funktioiden approksimoinnissa (ei käsitellä tällä kurssilla):
  - $e^x = 1 + x + \frac{x^2}{2} + \frac{x^3}{6} + \frac{x^4}{24} + \cdots = \sum_{n=0}^{\infty} \frac{x^n}{n!}$, kun $x \approx 0$
  - $\sin x = x - \frac{x^3}{6} + \frac{x^5}{120} + \cdots = \sum_{n=0}^{\infty} \frac{(-1)^n x^{2n+1}}{(2n+1)!}$, kun $x \approx 0$